

Sedanji predsednik Republike Madžarske Árpád Göncz je bil zaradi udeležbe v madžarski revoluciji leta 1956 obsojen na dosmrtno ječo. 23. oktobra letos - obletnica revolucije - naj bi bil slavnostni govornik pred madžarsko skupščino na Kossuthovem trgu v Budimpešti.

Ob najpomembnejšem madžarskem nacionalnem prazniku in tretji obletnici tretje madžarske republike šef države oziroma nekdanji revolucionar enostavno ni prišel do besede. Skupina nekaj sto razgrajacev s kljukastimi križi, v fašističnih oblekah in maskah ga je izžvižgala, zmerjala in zahtevala, naj odstopi. Predsednik je nekaj časa stal kot prikovan - televizija je vse skupaj v živo prenašala -, bil je menda bolj v zadregi kot tedaj, ko so ga obsodili na dosmrtno ječo, in nato brez slavnostnega govora neslavno odšel v notranjost parlamenta.

***

ŽE MESECE IN MESECE vidvam v Sombotelu neko čudno zadevo. V največjem stanovanjskem naselju Derkovits sta drug ob drugi osnovna šola in otroški vrtec z istim imenom kot stanovanjska soseska. Ti dve ustanovi imata skupno dvorišče, prek katerega marsikateri Sombotelčan hodi na avtobusno postajališče oziroma z njega domov. Šolo in vrtec obiskuje več sto otrok, občasno ali redno pa prihajajo tudi njihovi starši.

Kot rečeno, smo že dolgo lahko pričali, kako so na steni vrtca prebarvali socialistični grb na tabli ustanove in pustili le napis "državni otroški vrtec". To delo so opravili v taki naglici - ali pa so barvo preveč razredčili -, da se dosedanji madžarski grb

vidi tudi sedaj, vendar kot če bi bil pretirano napudran. Pred nastopom v novem režimu.

Pravzaprav nimam nič proti, da so stari grb (in upajmo, da ne tudi režim) prebelili. Moti me kvečjemu, da na tak površen način. Resnično pa me bega, da je na stranskem delu stopnic v vrtcu velikanski kljukasti križ, ki že več mesecev nikogar ne moti. Pšenični klas in rdeča zvezda na starem grbu da, velika črna svasatika ne ... V teh dveh javnih stavbah pa tako rekoč vzgajajo bodoče rodove v demokratičnem duhu ...

***

MISLIM, da se je tu nekje začelo tisto, kar se je

23. oktobra zgodilo pred madžarsko skupščino, se nadaljevalo, ko je podpredsednik vodilne koalicijske stranke István Csurka napisal svojo zloglasno študijo, ki jo je med drugim tudi ameriški senat ocenil kot delo s fašističnimi idejami. Lahko pa bi omenili tudi t.i. skinhedovce, ki so veliki zagovorniki rasizma. In ko se je v bližnji preteklosti madžarska javnost zgražala nad njihovo vedno večjo aktivnostjo, so uradni organi odgovarjali, da teh nekaj ljudi ni treba jemati tako resno. In da bi bila stvar še bolj absurda, koalicijske stranke niso imele nič proti, ko so se ti isti skinhedovci

preimenovali v Nacionalno (čuteče, op. p.) krščansko mladinsko zvezo. Bizarna kombinacija, ni kaj. Tokrat so ti mladinci prišli celo iz različnih delov države in je lahko skoraj vsa Madžarska osuplo spremljala po televiziji, kako današnja Madžarska razgrajajo, skinehedovsko in kukluksklanovsko koraka v tako željeno demokratično Evropo.

Da ne bo pomote, nihče ne pravi, da določeni ljudje ne bi smeli kritizirati recimo predsednika republike. (Drugo vprašanje pa je, kako to, da je takrat, ko je 15. marca 1991 nekaj ljudi javno kritiziralo predsednika

madžarske vlade Józsefa Antalla ob obletnici drugega madžarskega praznika, policija takoj ukrepala, tokrat pa nič.) Gre za to, ali je prav, če se konflikti med šefom države (ki naj bi bil na strani opozicije, kar pa ni gotovo, da bo držalo) in predsednikom vlade smejo reševati na tak način, da se, resda na prikrit način, vključujejo tudi neofašisti. Češ da te gnusne stvari formalno počnejo subkulturni elementi in pomembno je le, da škodijo našim nasprotnikom.

VLADA SEVEDA take opombe in očitke opozicije ter precejšnjega dela prebivalstva (predsednik Göncz je vseskozi najbolj popularen politik na Madžarskem) kategorično, če ne celo arogantno, zavrača. Kakorkoli že, večina Madžarov je ta škandal ocenila zelo negativno. Hkrati pa bo vlada s svojimi histeričnimi demantiji ljudi težko prepričala o svoji nedolžnosti, če bo napr. javni tožilec Republike Madžarske uradno reagiral, da uporaba fašističnih simbolov na Madžarskem ni protizakonita ...

Protizakonita pa je uporaba ubogih pšeničnih klasov na starem grbu na otroškem vrtcu...

Francek Mukič

Porabje

ČASOPIS ZVEZE SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 5. novembra • Leto II, št. 22 • Cena 10 forintov

(KLJUKASTI) KRIŽ

OD RABE DO MURE (2)

PUBLIKACIJA ANDRÁSA BERTALANA SZÉKELYA

Drugi del publikacije "Od Rabe do Mure" obravnava madžarsko narodno skupnost v Sloveniji. Po kratkem zgodovinskem in etnografskem prikazu pokrajine in njenih prebivalcev avtor obravnava nekatera dejstva, pomembna za madžarsko kulturno zgodovino, zlasti za madžarsko tiskarstvo v Lendavi, kjer je bila leta 1573 natisnjana protestantska verska knjiga, ki je sploh prva tiskana knjiga v madžarskem jeziku na območju historične Madžarske.

V publikaciji je avtor nekaj strani namenil tudi prikazu zgodovine in organiziranosti verskega življenja Madžarov, katolikov in evangeličanov v Prekmurju. V preteklosti so bile te teme bolj ali manj zmalčane. Zato bodo bralci v okviru tega poglavja lahko dobili v strjeni obliki nekaj informacij tudi o zgodovini verskega življenja ob Muri.

Več prostora je namenjenega narodnostnim pravicam in uresničevanju teh pravic v Sloveniji. Avtor opozarja na eno temeljnih načel slovenske manjšinske politike, ki manjšinskih pravic ne povezuje s številom manjšine. Pri naštevanju

in pozitivnem vrednotenju napredne slovenske manjšinske politike se avtor poslužuje ustave SR Slovenije iz leta 1974 (obžalujemo, da pri pripravi publikacije tekst ni bil dopolnjen z določili nove ustave Republike Slovenije).

V nadaljnjem dr. Székely podrobneje predstavi izobraževanje na narodnostno mešanem območju v Prekmurju, opiše glavne značilnosti dvojezičnega šolstva (v celotni vertikali), sredstva množičnih občil v madžarskem jeziku, izdajateljsko dejavnost, vlogo knjižnic, dejavnosti strokovnih društev in prostovoljnih organizacij.

Posebno mesto nameni orisu organiziranosti madžarske narodne manjšine in kulturnim stikom z narodno matico. Svoje misli končuje z ugotovitvijo, da je politično-pravni položaj Madžarov v Sloveniji dober. Skrb večinskega naroda za ohranjanje in razvijanje madžarske narodne skupnosti je v svetovnem merilu, po avtorjevih besedah, na edinstveni ravni (zlasti v primerjavi s položajem manjšin v Srednji in Juhovzhodni Evropi).

Vendar pa, ne glede na ugoden politično-pravni položaj manjšine, problemi ostajajo. Zlasti so opazni zastoji na

gospodarskem, materialnem in kadrovskem področju.

V sklepnem delu avtor prikazuje portrete Lendavčanov kulturnih delavcev, ki so se s svojimi stvaritvami posebej angažirali pri povezovanju Madžarov in Slovencev. To sta zlasti Ludvik Vljaj in Sándor Varga. Avtor nameni nekaj spodbudnih besed tudi madžarskemu Naptárju (Koledarju) ob 30. obletnici izhajanja, reviji Muratáju, dnevom kulture v Sombotelu in Zalaegerszegu, kjer so prikazali kulturno ustvarjalnost Madžarov iz Prekmurja.

Publikacija se končuje s prikazom nove madžarske manjšinske politike, ki želi narodno zavest na Madžarskem ne le rekonstruirati, temveč z vgrajevanjem evropskih vrednot tudi modernizirati, razvijati razumevanje drugačnosti, spoštovati kulturo narodnih manjšin na Madžarskem, omogočiti njihovo povezovanje z narodno matico. Z eno besedo: spodbujati želi aktivno manjšinsko zaščito. Nova manjšinska politika, po av-

torjevih besedah, se ne bo zadovoljila le z deklaracijami, temveč bo multikulture pogoje, pozitivno diskriminacijo in sistem kulturne avtonomije uveljavila tudi v konkretnem življenju.

V zadnjih letih so bile pri teoretičnem utemeljevanju in tudi v praksi manjšinske politike na Madžarskem bistvene spremembe. Vendar zapuščine preteklih desetletij po avtorjevem mnenju ne bo mogoče čez noč izbrisati. Potrebno bo trdno in sistematično delo na podlagi dolgoročne strategije manjšinske politike.

Po Székelyevi publikaciji bralci ne bodo segali le iz strokovnih razlogov, saj je mnogim ohranjanje in razvijanje narodnih manjšin ob Rabi in Muri (kot je pokazala tudi številna udeležba na predstavitvi knjige 8.10.1992 v Ljubljani v organizaciji Inštituta za narodnostna vprašanja) tudi zadeva srca.

Dr. Renata Mejak

SKICA ZA PORTRET OB 70-LETNICI ŠKOFA DR. JOŽEFA SMEJA

"NIKAR MI NE UKRADITE SANJ! SO SANJE, BREZ KATERIH ČLOVEK NE MORE ŽIVETI."

Ob 70-letnici doktorja Jožefa SMEJA je soboška Pokrajinska in študijska knjižnica pripravila v prostorih tamkajšnjega muzeja razstavo, ki predstavlja izjemno bogat življenjski in ustvarjalni opus tega prekmurskega razumnika. Tam je nastal tudi naslednji pogovor z jubilarom, ki je postal častni občan soboške občine.

Gospod doktor Jožef SMEJ, v svojem romanu o Miklošu Kúzmíču Po sledovih zlatega peresa ste zapisali: "Nikar mi ne ukradite sanj! So sanje, brez katerih človek ne more živeti." So vam čisto "kradli" sanje?

"Sanje so soznačnica za upanje. Se pravi, je upanje, brez katerega človek ne more živeti. V Svetem pismu pri preroku Jobelu, 400 let pred Kristusom, je ta prerok zapisal: "Vaši starčki bodo sanje imeli, in vaši mladeniči videli prikazni. Tako govori gospod Bog. Vaši starčki bodo sanje imeli, se pravi, imeli bodo upanje." Prerok namreč opisuje mesijanske

Tako je zapisal v svoj roman o Miklošu Kúzmíču škof dr. Jožef SMEJ, rojen 15. februarja 1922 v Bogojini. Poskušamo narediti kratko skico za portret mariborskega pomožnega škofa, zgodovinarja, literarnega zgodovinarja, pisatelja, pesnika, prevajalca, urednika in predvsem Človeka, ki ga poznajo tudi porabski Slovenci. Kar nekajkrat so se verniki gornjeseniške župnije srečali s slovenskim bogoslužjem, ko je daroval sveto mašo gospod Jožef SMEJ, blagoslovil pa je tudi novo gornjeseniško (ali kot pravi on gorenjeseniško) župnišče. Žal ni mogel niti tedaj obljubiti niti do sedaj zagotoviti slovenskega duhovnika na Gornjem Seniku.

časne in pove, da bodo imeli sanje, z drugo besedo - upanje. Brez upanja človek

ne more živeti. Sedaj, ko imamo samostojno slovensko državo, kaj nam pomaga, če ne bi imeli recimo mladi starši upanja, da ne bi sodelovali z Bogom stvarnikom in priklicali nova življenja, brez katerih bi bila naša slovenska zemlja prazna. Moramo imeti sanje, moramo imeti upanje."

Vi se zdaj pogosto vračate v rodno Bogojino. Kako doživljate svoj domači kraj?

"Čim starejši je človek, tem raje se vrača tja, kjer je našel svoje gnezdo. Sveto pismo pravi, da se je doba človeškega življenja 70 let, če smo krepki pa 80 let in kaj čez. Sicer pa

pravijo, da še ptica rada poleti v svoje gnezdo. Tudi mi smo na Zemlji kakor ptica, ki je padla iz svojega gnezda. Rečem lahko, da ne mine dan, da ne bi mislil na svojo rodno pokrajino, to pa je pokrajina med Muro in Rabo."

Vaše sanje so bili tudi porabski Slovenci. Pa ne samo sanje, ampak del vašega življenja.

"To je točno. Porabje je bilo zmeraj združeno s Prekmurjem. Šele po I. svetovni vojni so bili naši tako imenovani porabski Slovenci ločeni od nas. Sicer pa smo bili tisoč let skupaj. Se pravi, da je to isti narod, isto ljudstvo, prekmursko ljudstvo porabsko ljudstvo, to so pravzaprav kot naši Goričanci. To je eno ljudstvo, zato tega, kar je Bog združil, ne moremo ločiti. Po krvi, po jeziku smo pravzaprav eno. Zato moje srce res večkrat hrepeni po naših porabskih Slovencih in veselim se, da se je na Goričkem odprla meja."

O čem bi radi sanjali zdaj, ob 70-letnici?

"Ko človek preživi 70 let, takrat se pravzaprav zresni. In moram

reči, da takrat človek že bolj gleda na tisto Domovino, ki nas čaka. Se pravi, na večnost. Vera nas uči, in to verujem, da človeško življenje ne more biti razpeto samo med zibelko in grob, ampak da je tudi posmrtno življenje. O tem uči vsa verstva. In če je človek normalno razvit, rad razmišlja tudi o tem, kaj ga čaka po smrti. Kajti, če ni večnega življenja, kakor pravi apostol PAVEL v Svetem pismu, smo od vseh bitij najbolj nesrečni."

Kaj pristaviti k tem mislim? Če bi naštevati, kaj vse je napisal, prevedel in uredil doktor Jožef SMEJ, bi se izgubili v naštevaniu. Roman o Miklošu Kúzmíču smo omenili, zapišimo še, da vsakoletni zbornik Stopinje, ki prihaja tudi v Porabje, nosi osebno noto našega jubilara. In še marsikaj, kar je povezano z življenjem, delom in sanjami. Zato na koncu skromna želja tudi v imenu našega uredništva: Gospod škof Jožef SMEJ, še dolgo sanjajte tako plodno, kot ste doslej!

Gregor Grič

NAŠE ŠOLE (4)

PRVI DVOJEZIČNI UČBENIK

Leta 1774 je cesarica Marija Terezija izdala "Splošno šolsko naredbo", ki je določala, da je šolski obisk obvezen. Začenjal naj bi se s šestim letom in otrok naj bi hodil v šolo šest let. 17. februarja 1777 je Marija Terezija združila dele Győrske, Veszprémske in Zagrebske škofije v novo škofijo s sedežem v Sombotelu. Odtlej so bili vsi katoliški Slovenci združeni v eni škofiji. Prvi škof je postal János Szily (1777-1799). Na vizitaciji v slovenskem delu škofije (1778) je ugotovil, da se zaradi pomanjkanja knjig verniki ne morejo naučiti ne branja ne pisanja ne potrebnih verskih stvari. Zato je spodbujal župnika Mikloša KÜZMIČA, naj napiše slovenske knjige za prebivalce Slovenske okrogline.

Mikloš KÜZMIČ je napisal PRVI DVOJEZIČNI UČBENIK za Slovence na Madžarskem: ABC KNIŽSICZA NA NÁRODNI SOUL HASZEK / ABC KÖNYVETSKE A NEM-ZETI ISKOLÁKNAK HASZNOKRA. ... V Budini ... 1790.

Učbenik vsebuje slovenske in madžarske "dróvne, velike, tekoucse

in zrokouv pizsane litere". Tem sledijo vaje v branju in zlogovanju. Berilo je natisnjeno tako, da besedilo "v starem slovenskem" jeziku na levi strani sledi madžarski prevod na desni. To priča o tem, da je imela

slovenščina prednost. Knjiga vsebuje tudi slovarček "Slovenske, i vogrske reči". Latinski teksti v knjigi dokazujejo, da so se bolj nadarjeni učenci učili tudi latinščine. V učbeniku ni nobenega besedila s pisanimi črkami, kar kaže, da so se učili predvsem brati.

Tudi druge Küzmičeve knjige - evangeliji, katekizem, silabikar, stari

in novi testament, knjiga molitvena - so bile namenjene katoliškim šolam v Slovenski okroglini. Napisani so v goričanskem govoru prekmurskega narečja, ki ga govorimo tudi mi v Porabju.

Knjige Mikloša Küzmiča so bile v številnih ponatisih obvezni učbeniki vse do 1868. Takrat je izšel prvi ogrski šolski zakon in izšle so nove slovenske knjige za šole med Muro in Rabo. Med tem časom sta učbenike pisala Števan Lulik in Jožef Košič, toda le-ti niso bili predpisani.

Naši predniki so se torej začeli učiti brati in pisati v 18. in 19. stoletju. Nekateri so celo postali duhovniki: Ferenc Murai (r. 1699 na Verici), Janoš Hanžek (r. 1724 na Gorenjem Seniku), Imre Hanžek (r. 1756 na Gornjem Seniku), Imre Dončec (r. 1805 v Števanovcih), Ferenc Gašpar (r. 1843 v Slovenski vesi), Lovrenc Horvat (r. 1883 na Gornjem Seniku); Karol Sukič (r. 1889 na Gornjem Seniku) pa je postal notar.

Marija Kozar

27. oktobra sta minuli dve leti odkar smo na Gornjem Seniku ustanovili Zvezo Slovencev na Madžarskem. Delo organizacije je podprla tudi vlada Republike Slovenije. Naj omenimo le, da stroške tiskanja časopisa plačuje slovenska Vlada.

Nekaj dni pred 2. obletnico sta Zvezo obiskala generalni sekretar vlade Republike Slovenije Mirko Bandelj in pomočnik generalnega sekretarja Stane Cvelbar ter Zvezi izročila osebni avtomobil znamke RENAULT za službene potrebe slovenske organizacije.

Prej ali slej pride do najslabše kombinacije nesrečnih okoliščin, zato zavarujte sebe in svoje premoženje pri ZAVAROVALNICI TRIGLAV, Območna enota M. Sobota

Ker življenje potrebuje varnost

PISMO IZ SOBOTE

HOROSKOP

Vsaki človek je pod svojo zvezdo rojeni. Tou mora biti istina, zatau ka lúdstvo tou guči odka svejt stoji. Pa túdi vači se mi vidi, ka tomi mora tak biti, zatou ka marsišteromi dogodi, ka sam na svejti ostane, pa ma te bar svojo zvezdo, te je pa nej čisto sam. Je pa tomi túdi tak, ka steromi svejti srečna zvezda, palik drúgomi pa ta sreča bole narejci posvejti.

Kak koli že, mi smo na zemli, zvezde so nad nami na nejbji pa tak de túdi ostalo.

Ne vem, kelko je tej zvezd na nejbji. Tak pa vóvidi, ka je lúdstvi enoga hipa bilou premalo, ka ma vsaki eno zvezdo pa so vózbrodili ške nekšne ekstra zvezde, po šteraj do se ravnali. Tou je moglo v tisti cajtaj biti, gda so drúgoga dela nej meli pa so od dugoga cajta dosta prouti nejbji gledali, namesto ka bi se radi meli v nočaj. Te so pa vsefelej vidli. Če človek nouč za nočajou gleda prouti nejbji, se njemi scajtom čúдне prilike začajo kazati, pa te nej čúдно, ka so se tudi tem našim prednikom začali kazati biki pa ribe, raki, vage, pa ške drúge živali pa lidje. Vórvlem, ka je toga vsega bilou ške dosta več, ali na kraji so se zgučali, ka je tej glavnih znakov dvanajst pa ka tej dvanajst znakov tak znami ravna, ka je tou skora nej za vórvlati. Pomali je túdi tej dvanajset znakov doubilo ime, pa tak zdaj tomi pravimo horoskop.

Kak sam že pravo, nekšna lúdska perovnost je tej horoskop vózbrodila. Naj bi fajn ostalo kak je bilou, ka bi vsakši svojo zvezdo meo pa bi vse bilou vrejdi. Ali nej, vsakši mora meti ške svoj znak, te se pa idemo med sebov, steri lidje so boukši, ribe ali biki. Ali tou so ške nej najvejkše nevoule. Kak znamo, majo vse boukše novine túdi horoskop pa te lúdstvo tam vóprešté, ka de se njemi zgoudilo ali ka mora včiniti, če bi steo, ka bi se njemi kaj lejpoga dogodilo. Znamo pa túdi tou, ka tisti, steri tej horoskope pišejo, tak rejči vóobračajo, ka niške točno ne vej, ka pomenijo. In tú, vidite, je tista glavna nevola. Ka te mi vórvlati, ka tou istino gučim, vam vóovadim, ka se je dogodilo mojemu pajdaši.

Moj pajdaš jako rad vórvle, ka je tou, ka tam piše, vse istina. Te je pa enoga dneva čista čúden grato. Z nikin je nej steo gučati, pred vsakšim je bejžo pa se skrivo, ob tom pa se zdejo: Ne odte mi blizi, ne odte mi blizi! Že smo brodili, ka bi padara pozvali, pa je naš pajdaš pa čista načišen grato. Vsakoga je pozdravo, potepšo po rami, povabo v krčmo, spitavo o ženi pa o deci pa nasploj bio sladek kak med. Po istini povedano, túdi tao je bilou za padara. Ali naš pajdaš je, smo brodili, moramo gor prijeti, ka ga tao tak meče sé pa ta. In smo prišli gor. Nekakoma od nas je tou vglavou spadnoulo, ka pa če je horoskop tisti, steri nam pajdaša nouroga dela. Te smo pa šli gledat novine. V ovih iz prejšnjoga tedna je pod rakom (tou je znak našoga pajdaša) pisalo túdi tou, ka njemi nišče, ka je njemi jako blizi, šče neka slaboga včiniti. Zatou, vite, je pred vsemi bejžo. Te smo pa štel nove novine. Tú, vite je pa pisalo, ka naj se lipou do bližnjoga drži, ka nigdar nede znao, če de steroga núco. Tak je te zdaj pajdaš grato takšen kak med. Zdaj pa vsi pajdaši čakamo, kakšen de drúgi teden, gda palik nouvi horoskop vópride.

Tam bole na začetki sam napiso, ka mi ostanemo na zemli, zvezde pa na nejbji. Zdaj sam se pa spoumno, ka mi že rakete mamo pa ka že po veselji leječmo pa ka de se zgoudilo tudi tao, ka do lidje na zvezde prileteli. Zatou prosim tiste bodouče astronave, naj mojo zvezdo pri mejri pistijo.

MIKI

OD SLOVENIJE...

Zadnji dnevi v Sloveniji so minili brez večjih političnih pretresov. V skupščini še vedno razpravljajo o lastninski zakonodaji. Največ negotovanja in problemov pa je bilo zaradi vremena, saj je obilno deževje ponekod povzročilo tudi poplave.

Borštnikov prstan Borisu Cavazzi

V Mariboru se je pred dnevi končalo že tradicionalno srečanje slovenskih gledališčnikov. 27. Borštnikovo srečanje se je končalo s podelitvijo nagrad. Borštnikov prstan je prejel Boris Cavazza. Za najboljšo predstavo v celoti je mednarodne žirije razglasila Dogodek v mestu Gogi mariborske Drame SNG v odski priredbi in režiji Damirja Zlatarja - Freya.

O varstvu človekovih pravic

Slovenija opravlja izpite iz predmetov strpnosti, spoštovanja človekovih pravic, pa tudi iz pripravljenosti sprejeti in uveljaviti določbe mednarodnih konvencij in stališč evropskega sodišča o človekovih pravicah tudi takrat, ko to državi ni všeč ali je v nasprotju z nacionalistično in ksenofobično razpoloženim javnim mnenjem. Takšen je povzetek drugega kolokvija o uveljavljanju političnih, državljanskih, ekonomskih in socialnih pravic v pravnem sistemu Slovenije. Posvet je bil v Ljubljani, pripravili pa so ga Svet za varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin Republike Slovenije in direktorat za človekove pravice Sveta Evrope.

Ujeli preprodajalce orožja

Štirinajst avtomatskih pušk, štiri puške, 27 malokalibrskih pištol, mine, eksploziv, vojaški noži in še kaj, takšna je bila bilanca uspešno izvedene akcije slovenskih kriminalistov. Prijeli so devet preprodajalcev orožja. Kljub temu pa se zavedajo, da je to le kapljica v morju organiziranega kriminala, ki narašča.

BREZI SRCA TAU NE MORE DELATI

Gnesdén je že sploj malo takši kovačev, steri štja delajo doma v kovačnici. Zato ka tisti, steri se zdaj vönavčijo za kovača, tisti že največkrat z mašini delajo pa nej z rokav. Gda jim delo dolapartačé v fabritji, domau dejo pa gotovo. Doma že klapač ne zemajo v rokau. Mi smo štja zato enga najšli na Dolenjom Seniki od tisti kovačov, steri so rejsan kovači, nej samo na polonja. Te kovač je Janoš Rack-er.

"Prvin so bola poštiivali kovača kak gnesdén. Zato ka kakoli tarbelo redti, k njema so nesli vse. Te štja nej bilau telko mašinov kak zdaj, kovač vse v odnja napravo od cvetja cejlak do štandja ka v

knidje včili, tam so stali par meštera pa so gledali, ka dela. Da so se malo že navčili, te so ma že pomagali. Etak se človak vönavčo svoj poklic.

Dočas so oča živel, dočas sva vtjuar delala.

Janoš Rack v kovačnici

kaula (voz) tarbej."

Kak sta se vönavčili za kovača?

"Moj oča je kovač bijo pa od njega. Kumar sam bijo pet-šest lejt star pa sam že tam stau prinjan, gda je delo. Gda sam že vekši bijo, te sam ma pa že pomago. Te so se mlajši nej tak vövcili kak zdaj. Gda je stoj s šestoga klasa vöprišo, te se je k tišlara ali k zidara üšo včit. Vsakši k tistoma, k steroma je volo emo. Tej mlajši so se nej z

Po tistim 1947. leta sam nauvo kovačnico dau zozidati pa sam začno delati."

Teško je bilau začniti?

"Teško mi je bilau, dapa nej samo mena, litji te čajt cejloma rusaga. Te je bilau konac bojne pa cejli rusag je bijo porüšeni. Vse je znauva tarbelo začniti. Dja sam ti mogo klepati, pa za tau sam malo mašau pa mlejko daubo. Štjir, s sterim sam začno delati, je štja očin bijo. Sparvoga je

MATERNA REJČ (22)

Pojep ali dekla (2)

Gnesnaden je dostakrat ranč pri lidaj nej naleki povödati, če je stoj pojep ali dekla. Podje duge vlasč nosijo pa aringline, dekle lače ptt. Te pa nej čüda, ka smo v eške vekši nevoli, če škemo znati, če je ena rejč pojep, dekla ali dejte (moški, ženski ali srednji spol).

Če dobro premislmo, te moremo povödati, ka v tej gramatičnej spolaj buma nega doste logike. V vsikšom geziki je nikšo drugo mišljenje. Napriliko slovenska rejč "postela" je ženskoga spola. Zaka? Ne vejmo. Vendarak zato, ka na konci ma končnico -a kak krava, lisica, mama. Nikšo fele formo pa nej zato, ka bi na postali nika več ženskoga bilau kak moškoga. V francuški rejči je postela moškoga spola (le lit), v nemščini srednjoga (das Bett).

Tak bi leko pravili, ka v slovenščini malo nikše biološke logike te geste v ženskom spoli, če o ženskaj gučimo (ženska, mama, dekla, botra, strina, vina) ali pa o vekši stvarinaj, živini: krava, koza, prasica, lisica, srna, divdja svinja. Skem menše postanejo stvarine, se ta logika tem bole zgibi. Kak bi pa leko pravili, če bi nas ger buja škipnila, ka je tau zdaj pojep biu ali dekla. Pri muji ali mišici ranč tak. Drugo nega, moremo se navčiti pa tak niicati.

Gda v knjižni slovenščini pišemo ali gučimo, ti moremo skrb meti s spoli. Zato, ka vogrski pravimo "probléma", mi slovenski tö tak niicamo, kak če bi ženska beseda bila. Zveksoga je tak, ka tiste reči, štere vogrska rejč tö z druge reči prejkvzeme, knjižna slovenščina je niica kak ženske, mi po vogrski rejči pa moške: maketa - makett, plaketa - plakett, šansa - sansz, branža - brancs, omleta - omlett, konzerva - konzerv.

Po drugon tali porabski pravimo "omar, maček, peraut", knjižno "omara, mačka, perut" pa tak tadale. Če rejsan porabska "podgan" pa "djablan" nemata na konci -a, sta obedve rejči ženskoga spola.

Značilno je tö, ka mi v porabskom guči radi niicamo vogrske prejkvzete reči kak ženske: baj - baja, szag - saga, rongy - ronja, csont - čonta, bolt - bauta, rend - renda, vám - vama ptt.

Fr.M.

po kovačnici.

Mata delo na vsakši dën?

"Več kak bi tarbelo. Že sam v penziji pa dun ne zandolejn. Vsakši dën sam ti od zranka do vačera. Če kaj takšo delo dje, ka pomagati tarbej, te sin mi pomaga."

Nad vnuki bauda steri kovač?

"Ne vejmo, leko ka iz menšoga bauda kovač. Dapa vejte, dja nikoga neščem naratati. Zato ka je tau tašo delo, ka ne doжда se samo navčiti, k tauma srč tarbej. Če stoj tau brezi srca dela te bauksa če taknja."

K.Holec

Križ na Dolnjon Seniki tñ njegvo delo

štja dojšlo, dapa po tistim sam že nauvi štjir mogo tjüpiti. Zato ka brezi štjira dobro delati ne more. Furt se nika malo tjüpo pa zdaj že vse mam, ka tarbej," pravijo pa kažejo kaulak

"V kosinof fabritji delam kak zidar," začna par-povejdati Feri. "Žena ti v vesi dela, ona nosi vō starejšim djesti. Prvin je v židanoj fabritji delala, dapa za mlajšov volo je tak mogla njati. Tri mlajše mamo, dva pojba pa edno dekle. Dekla je najstarejša, ona odi v Somboteli v srednjo zdravstveno šaulo. Tejva dva pa štja," kaže na dva sejra pojba, "v osnovno šaulo odita. Ta vekši zdaj odi v ausmi klas. Že zdaj si mora brodit, za kaj de se včijo. Včiti se pa tarbej zato, ka gnesdén, gda lüstvo nejma slōžbo, brezi šaula že nikam ne more titi. Zdaj je tak, če človek ma slōžbo, štja te ti težko živi, zato ka sploy nistje so plače. V bauta pa cena vsakši dñn zdigajo. Rano zazranka, gda je štja kmica dem z daumi v slōžbo pa vačer pridam

ŠANALIVAM MLADE

V Števanovca nej dalač od cerkvi živi družina Nemet. Par tisto pauti majo ram, stera k cintura pela. Kaulak rama je red, leko vidi, ka pridno lüstvo žive ti ranč tak kak pri drudji rami, steri so par tau pauti. Popodneva, gda sam k njim ušo, samo baba bila doma. Ona mi je prajla, ka prvin aj ne odim, kak v sedmo vōri, zato ka samo te pridejo domau drudji. Pa istino mejla. Že pau sedam minaula, gda je gazda domau prišo iz dela. Nej na doudja pa mlajši so prišli domau, oni so pa par meši bili. Gda sam si že tak mislo, ka je vsakši doma, te sam znauva prej k ušo k njim.

domau. Pa zatau kumar daset djezaro forintov slūžim. Ka aj delam? Rad je človek, če ma delo. Dosta skakati ne more, zato ka sto plača, tisti zapovejda. Ranč tak je žena, ona ti menja plače dobi, kak ka za tri mlajše dobimo. Gnesdén si človek dvakart mora zbroditi, kama de ja pej-naze."

Doma gazdōjvata?

"Delamo grūnt pa maro ti držimo. Krave pa svinč samo za seba držimo, aj mlejko pa masau nam nej tarbej v bauta tjoipiti. Mi nika mlejka ne damo dola, vse doma ostane. Ka ne vejmo goraponōjcati, tisto svinjem damo. Dja za dvanajsat ali za tarnajsat forinta nemo dola davo. Oni maslo dolazemajo pa dōjn za tridaset forintov odavajo v bauta. Te pa že bola aj svinč zejo. Ranč tak je s svinjsko masauv ti. Za staudvajsti forintov prejkzemajo, za tristau petdeset forintov pa odavajo. Veltji ciganji so tej. Tau so štja komuništardje nej smeli napraviti, ka tej delajo. Dapa mislim pa žalejn, ka za dve lejta že ne ostane ta vlada. Tej nam, steri od enga mejsaca do drugoga živimo, vsakši filer vōzemajo z žeptja. Naš ram se je šestdesetsed-moga zido, ranč broditi ne smejm, ka bi bilau, če bi

zdaj tarbelo vcuj staniti ram zidati. Šanalivam mlade, steri zdaj začnajo. Mi, steri že mamo ram, pa dosta vse doma par-pauvamo, dōjn težko živimo. Voda, elektrika pa porcije pejnaze vse taodnasčjo. Vsakši dñn vōnajdajo nikše porcije. Dva autona mamo, lado pa trabant. Trabant zato tarbej, ka žena s tejm vozi starim djesti kaulak po vesi. Tak vistja so porcije, ka z edni autonom dola moramo staniti. Za gauštjo pa za zamlau ti vistja porcije plačōjvamo.

... DO MADŽARSKE

KRATKE VESTI Z GORNJEGA SENIKA

V tem letu so na Gornjem Seniku asfaltirali 4,5 km ceste. Asfaltno prevleko je dobila cesta v Soboti, t.j. v dolini, ki vodi proti tromeji, in cesti, ki vodita na Janezov breg. Popravili so tudi pot, ki vodi do pokopališča. Seničanom ne bo treba več v blatu čakati avtobusa, kajti asfaltno prevleko so dobila tudi avtobusna postajališča. Samoupravni organ je plačal za opravljena dela 3,5 milijona forintov.

Obnovili so tudi prostore mladinskega kluba in zdravstvene ordinacije.

Seniški in martinjski gasilski društvi bosta 8. novembra podpisali sporazum o sodelovanju.

40. OBLETNICA DOMA UMSKO PRIZADETIH

V Monoštru že 40 let deluje dom umsko prizadetih ljudi. Inštitucijo so ustanovili. 1952 v prostorih nekdanje tobačne tovarne. Upravno spada k Budimpešti, torej k uradū glavnega župana. Zdravstvena inštitucija se je najhitreje razvijala od leta 1983 do 1992. Modernizirali so stavbe in opremo. Tačas je v njej 720 umsko prizadetih. Za njih skrbi skoraj 300 ljudi. Med člani osebja najdemo zdravnike, medicinske sestre in tehnično osebje.

40. obletnico so proslavili 28. oktobra, takrat so odprli tudi razstavo izdelkov bolnikov.

MEJSEC

NOVEMBER

November je biu deveti mejsec rimskoga kalendara. Rejč "novem" je latinski "devet". Po našom julijanskem kalendaru pa je edenajsti mejsec. Ime

LISTOPAD so Slovenci od Rovatov na pausado zeli. Uni tau ime za oktauber nūcajo.

November je zadnji mejsec, šteroge imenūjemo po vogrskom kalendarji: ANDREJ-ŠČEK (Szent András hava). Od decembra do aprila mamo takša imena kak drūgi Slovenci. Naše lüstvo je od spartolejtja do zime na vogrski marofaj delalo. S krūjom vred je imena mejsecov za letne pa gesenske mejsece ti domau par-

neslo z Vogrskoga.

Prvi den novembra je vsisvecovo. Zdaj, sprva pa je bilau 13. majuša. Na te den je teuko lūdi prišlo v Rim na prauško, ka je gesti sfalilo. Zato so papa Gregor IV. vōoznanili, ka prvoga novembra more biti vsisvēcovo. Tč, po žetvi baude gesti za volč.

Na Martinovo (11. novembra) z mošta vino grata. Na te den so pekli "Martinovo gaus", s čōnte pa so šativali. Če je ridjava, te prej nede veuke zime, če bejla, te dosta snega bau.

Gvišno vejte, ka je v Somboteli cerkev svetoga Martina. Tak pravijo, ka je prej ti stala rojstna hiša pišpeka svetoga Martina. Gda so ga steli za pišpeka posvetiti, te se je skriu nad gosi. Gosi pa so ga vōdale. Zato vidimo Svetoga Martina na kejpaj z gosami pa zato je prej terbej gesti gosi na Martinovo.

Marija Kozar

GREGOR GRİČ

JESENSKI SPOMINI NA BUDIMPEŠTO

RAZGLEDNICO ERDA, VAM JE VROČE?

(Drugo nadaljevanje)

V Érdu stopim v prodajalno spominkov in prosim razglednico mesta. Prodajalec me pogleda, kakor da mi je naškodila vročina in pokaže na vrtljivo stojalo, rekoč: "To je vse, kar imamo." Jezen nekoliko hitreje zavrtim stojalo, zato nekaj kičastih razglednic odpade, odločim pa se za dve z motivi iz bližnje Budimpešte. Ker želim vsaj eno poslati iz Érda, grem iskat pošto. Zapeljem se po dolgi in glavni ulici, opazim pošto, vendar me mika naprej. Vročina je grozljiva, kako prav bi prišla zdaj, v teh mokrih jesenskih dneh! Kljub temu ne odneham vse do nove velike trgovine, ki je deloma že odprta. Na hitro si jo ogledam, prodajalko časopisov potem, ko kupim nekaj budimpeštanskih dnevnikov, povprašam, če ima razglednice Érda. Dobim vljuden odgovor, da razglednic mesta še nimajo, verjetno pa jih bodo imeli kdaj kasneje. V bližnjem bifeju popijem kavo in hladen sok in se zapeljem proti pošti. Notranjost me pomakne za nekaj desetletij nazaj, spomnim se neugledne naše pošte. Za stekleno steno nekoliko zajetnejša uslužbenka nekaj vztrajno razlaga svoji kolegici, pred mano je moški v delavski prašni obleki, za mano se začne nabirati vrsta. Očitno so poštne uslužbenke tega vajene, zato jih ne vznemirja godrnjanje čakajočih. Slednjič se nas gospa usmili, toda joj. Mož bi rad telefoniral v Romunijo, ampak ne zdaj, marveč nekoliko kasneje, ob določeni uri, da je dogovorjen s pismom, slišim, kako razlaga gospé. Ta ga ne posluša z obema, ampak samo z enim ušesom, zato ji mora že povedano razložiti kar nekajkrat, ko mu le uspe razložiti, da to s te pošte pač ne gre in bo moral za tak pogovor v Budimpešto. Zdi se mi smešno, ko pa sem že pred leti lahko iz ulične govorilnice v Budimpešti poklical sina v Soboto. Pridem na vrsto in prosim znamko za Slovenijo. Kla-

sika: "V Slovaško pošiljate pismo?" Pojasnim, da ne, ampak v Slovenijo, ali če ji je ljubše, v nekdanjo Jugoslavijo oziroma en del te države. "Sicer pa mi dajte znamke za Avstrijo," želim zadevo poenostaviti. "Odločite se, ali za to vašo Slovenijo ali za Avstrijo," postane gospa natančna. Kako se je pogovor končal, ni pomembno, važno je, da je razglednica prišla, kamor je morala, čeprav ni bila "ta prava," ker jih sredi letošnje turistične sezone v mestu, v katerem se ustavi - pa ne vem zakaj - veliko potnikov, med njimi kar precej tujcev, še niso premogli. Niti v novi, moderni in sodobno urejeni, čeprav še ne povsem dokončani trgovski hiši na desni strani glavne ulice, če zavijete z avtoceste v notranjost mesta oziroma že na njegov rob. Érd me je torej rahlo razočaral zaradi tega, ker nisem našel razglednic z njegovimi motivi, medtem ko sem drugo kavo popil v majhnem in prijaznem lokalčku, kjer sem prelistal dnevno časopisje. Zanimalo me je, kako napovedujejo začetek madžarskega svetovnega kongresa in kaj pišejo o prvem svetovnem srečanju madžarskih pisateljev v Kesthelyu. Daljši članek s prvega dne tega srečanja najdem na četrti strani (nekdanj partijskega, zdaj enega najboljših madžarskih dnevnikov) Népszabadsága, kjer poročevalec v naslovu navaja predsednika države Árpáda Göncza, ki je odprl svetovni madžarski pisateljski kongres in ob tem pomenljivo dejal: "Smo ena družina." To je bila tudi nit vodnica vseh mednarodnih srečanj Madžarov tiste dni, in če mislite, da sta bila to samo tretji svetovni madžarski kongres in prvi svetovni kongres madžarskih pisateljev, se motite. Bilo je še več "svetovnih srečanj Madžarov". Kako težko je biti najpopularnejši politik, in po javnomnenjskih anketah je to že več kakor eno leto predsednik države Árpád Göncz,

se je pokazalo te dni, ko so se spomnili obletnice dogodkov iz leta 1956. Po tem, ko je voditelj na javni prireditvi pred parlamentom napovedal, da bo povedal nekaj besed predsednik države, je množica začela žvižgati in ploskati tako dolgo, da se simpatični gospod Árpád Göncz ni umaknil z odra. Kako gredo skupaj javnomnenjske raziskave in javnomnenjsko žvižganje najpopularnejšemu madžarskemu politiku, pa je prijetna kost za glodanje celo v parlamentu. Tisti pronicljivejši analitiki madžarske politične scene bodo najverjetneje potegnili črte med dvema tradicionalnima "nasprotnikoma": predsednikom države in predsednikom vlade Józsefom Antallom. Slednji se sicer v omenjenih javnomnenjskih anketah še ni povzpel med prvih deset najpriljubljenejših politikov, med katerimi ni tudi zunanega ministra Géze Jeszenskega, je pa njegov predhodnik Gyula Horn. Nekontrolirane skupine ljudi, ki lahko skazijo še tako dober, celo plemeniti namen, pa se najdejo povsod, ob obletnici krvavih dogodkov iz leta 1956 so se pač znašle pred predsednikom države. Vse kaže tudi, da bo ta "nadaljevanje" nekoliko daljša kot je bila napovedana. Že zdaj pa zagotavljam, da ne bo preseгла štirih nadaljevanj, čeprav se bom poskušal v nadaljevanju nekoliko "disciplinirati". Ampak problem je v tem, ker sem še vedno v Érdu, od koder me pravzaprav nič ne mika. Morda zato, ker sem v prejšnji številki zapisal, da me je Érd razočaral, ali nemara zategadelj, ker se ob spominjanju na pokojnega Zoltana Csuko prokušam lotiti nekih svojih načrtov, ki so starejšega datuma, locirani/postavljeni pa so v to mesto in njegovo okolico. Vožnja proti Budimpešti ni zanimiva, razmišljam le, kako najpreprosteje do slovenskega veleposlaništva ali pa do televizije, kjer me čaka

Naše pesmi (36)

SUNCE GRE ZA GORO

*Sunce gre za goro,
močno je žalostno,
sunce gre za goro,
močno je žalostno.*

*Marija mimo gre,
zove ga za ime,
stani gor fantič moj,
hod'va za Jezušom.*

*Nem'rem gorstanoti,
kruglo pri srci 'mam,
nem'rem gorstanoti,
kruglo pri srci 'mam.*

*Ki 'de to pesem čuu,
on 'de se žalostiu,
ki 'de to pesem čuu,
on 'de se žalostiu.*

*Lejpa je lilija,
rauža Marijina,
lejpa je lilija,
rauža Marijina.*

*Štike nabivajo,
grade podirajo,
štike nabivajo,
grade podirajo.*

(Gorenji Sinik) -mkm-

*Lejko je žalostno,
ar 'de nad vojske šlo,
lejko je žalostno,
ar 'de nad vojske šlo.*

ključ stanovanja. V običajnem televizijskem hotelu na Bencur 19 ni bilo prostega stanovanja oziroma sobe, zato so me namestili v neko vilo na obrobju mesta. V naslednjem nadaljevanju se bo pokazalo, da bi ravno zavoljo tega, ker je bilo stanovanja natančno dvanajst kilometrov od mednarodnega kongresnega centra, odpotoval

iz Budimpešte že naslednji dan. Simpatična in vljudna Ksenija iz slovenske ambasade mi je sicer poskušala pomagati, vendar sem zavoljo vročine in utrujenosti obupano povedal: "Jutri odpotujem." Res sem odpotoval, o tem in še čem pa čez dva tedna.

KAROLY MUKIČ

(1926 - 1992)

6. oktobra 1992 je tiho naveke zaspo Károly Mukič, gasilec z Gorenjoga Senika, eden najbolje aktiven gasilec Károly Mukič je 45 let bio član gasilskega društva. Svojo službo je vórnó opravlo. Na njega smo stalno leko računali, napona je tam bio, gde je potrebno bilau.

Skurok 10 let je bio član našoga pevskega zbora. Kak gasilci tak pevcí mamo lepe spomine na njega. Boli nas, gda ga več nega, da je tak rano odišo. V našem spomini ga zdržimo. Naj počiva v meri.

Gasilsko društvo in
pevski zbor avgust Pavel
z Gorenjoga Senika

JESEN

Učenci 6. razreda z Gornjega Senika so pisali šolsko nalogo o jeseni. Izmed njihovih nalog objavljamo nekatere.

Pri uri slovenskega jezika smo šli na poučni izlet, da bi si ogledali jesensko naravo.

Ko smo se v razredu postavili v vrsto nam je učiteljica dala navodila in povedala, kako se moramo obnašati.

Pri gostilni smo zavili v gozd, kjer smo se ustavili in opazovali drevesa in druge rastline. V gozdu je bil zrak svež in čist. Videli smo plazilca. Bil je kuškar, ki je značilen za naš kraj. Je črne barve in ima rumene pege.

Ko smo šli naprej, smo opazovali drevesa. Listje že dobiva jesenske barve: rumeno, rjavo, rdečkasto. Videli smo tudi staro drevo, ki je že skoraj strohnelo. Opazovali smo tudi druge rastline: praprotni, lešnike, divjo koprivo. V šolo smo se vračali čez travnike, kjer smo videli travniške rastline in živali.

Pri uri sem se zelo prijetno počutila in se zelo veliko naučila.

Žuža Mezei

V gozdu so se tudi pokazala znamenja jeseni.

Zeleno listje je že porumenelo. Jurčki kukajo izpod listja. Letošnja jesen je bogata: hrast, kostanj in bukev so bogato obrodili. Gozdne živali se vsak dan gostijo s sladkimi plodovi. Veverica ima najrajši lešnike in orehe.

Adrian Takač

"Jesen je čas dozorevanja plodov." Zdaj vse zori: jabolka, hruške, orehi, grozdje in slive.

V gozdu je večinoma še vse zeleno. Ponekod je že videti rumeno in rjavo barvo. Tu in tam je že odpadlo listje. Nebo je sinje in jasno. Sonce še toplo sije. Vetrič piha. Temperatura je prijetna, le večeri in jutra so hladni.

Včasih je tudi megla. V zadnjih dnevih je mnogo deževalo, zato se moramo topleje obleči.

Jeseni je največ dela na polju. Krompir je že v kleti. Koruzo pa zdaj trgajo. Žagajo tudi drva za zimo. Potem ko vse pospravijo z njive, bodo sejali pšenico, ječmen in žito. Tisti, ki imajo krave, bodo v gozdu grabljali suho listje, z njim bodo nastiljali. Potem pride zima in ljudje bodo malo počivali.

Jesen je lepa letna doba, treba je pa mnogo delati.

Renata Čizmaš

Ko mine poletje, prihaja jesen. Jesen je čas dozorevanja plodov.

Ponekod je že videti rumeno in rjavo barvo. Nekatere ptice so se odselile iz teh krajev, nekatere se pripravljajo na zimo. Iz grozdja bo lepo rdeče vino. Veverice se pripravljajo na zimsko življenje. Sonce še toplo sije. Veter piha. Zjutraj in zvečer je vreme že hladno, zato se moramo topleje oblačiti. Zjutraj, ko gremo v šolo, je gosta megla, ampak včasih pokaže tudi sonce.

Jeseni žagajo tudi drva. Buče in koruzo pospravljajo z njiv. Pobirajo krompir, sušijo bučno seme za olje. Jesen je najlepša letna doba, ker je narava zelo lepa.

Pesniki nam jesen takole predstavljajo:

"Polja so prazna,
Prazna je njiva,
Mati narava
trudna počiva."

Žolt Bajzek

SKUPINA ŠTUDENTOV iz severnih držav je 26. oktobra obiskala Porabje. Študente, ki se ukvarjajo z manjšinskimi vprašanji je zanimalo predvsem sožitje raznih manjšin. O tem so se pogovarjali na Dolnjem Seniku. Udeležili so se tudi namške in dvojezične ure na gornjeseniški šoli. Obisk so končali v Sombotelu, kjer so se v Centru za socialno pogovarjali o tem, na kak način pomaga center socializacijo Romov.

VEŠ - VEM ZGODOVINA KOPALNE KADI

Na nekatere stvari smo se tako navadili, da mislimo, da so že od nekdaj na svetu, pa ni tako. Tudi ko se kopate doma v kopalni kadi, redko razmišljate, od kdaj jo poznajo.

Oglejmo si danes nenavadno zgodovino kopalne kadi! Prvo kad za kopanje je izdelal Benjamin Franklin po tistem, ko je videl v Franciji nekaj zelo primitivnih kopalnih kadi. Franklinova kopalna kad je imela obliko čevlja, pod njo pa je bila nerodna naprava za gretje. Že leta 1837 je bilo v Philadelphiji nekaj kadi, seveda v najbogatejših hišah. Ti bogataši so bili za tisti čas pogumni ljudje, ker so kopalne kadi naletele na zelo velik odpor pri cerkvah in tudi zdravnikih. Cerkev se je zgražala nad ljudmi, ki se slačijo in goli kopajo, zdravniki pa so skušali dokazovati škodljivost kopanja v kopalni kadi. Trditve pa so vsi v celoti opirali na propad Rima, kjer so bila zasebna in javna kopališča.

V ta namen so izdajali tudi zakone od 1849. pa vse do 1879. leta, ki so predpisovali, da se meščan sme kopati le enkrat na mesec. Če je zakon kdo prekršil, je bil kaznovan z zaporom. Vmes je bil izdan tudi zakon, kateri je celo prepovedoval kopanje med 15. marcem in 15. novembrom. V Virginiji so uvedli davek na lastništvo kadi, in to 30 dolarjev letno. Šele leta 1908 je Elisworth Statler sezidal prvi hotel, v katerem je imela vsaka soba kopalnico.

Po tem letu so si izmišljali različne oblike kadi in iz različnega materiala. General Woodbull je imel kad v obliki violine, neki ameriški bankir si je postavil marmorno kad, tovarner Gunow pa je imel pipe ob kadi celo iz zlata.

Danes je kopalnica nepogrešljiv prostor v stanovanju. Statistiki so izračunali, da današnji Američani preživijo v kopalnicah okrog 750 ur na leto.

Ob kopanju v kopalnih kadeh pa danes uporabljajo ljudje razne pripomočke, ob nekdanjem milu še razne soli, izvlečke, olja, razne ščetke itd.

Dragi otroci!

Kaže, da vas bo treba spodbujati, da bi z veseljem reševali križanke, saj smo dobili od vas le 5 rešitev. Zato smo se odločili, da bo dobil Tomaž Kozar z Gonjega Senika (ki smo ga izžrebali) malo večjo nagrado. To bo igra POTUJMO S KOCKO.

Prosimo, da se oglasi v uredništvu (Monošter Deák F.u.17.)

PORABJE IZ OBJEKTIVA

KAJ MISLITE?

Na zdravdja nej samo tak leko skrb mamo, ka se toplo zravnamo, z hranov (ételle) tū leko skrbimo za zdravdje. Tak ka kak najmenja tašo djesti djejmo, v šterom je dosta holesterola. Od tauga smo pitali vertinje v Števanovca.

Margit Pinter-Hegyvári,
poštarka:

"V vsakšo časopisa leko

najde recejpte, kak naj tjojamo. S tejn bi štja ranč nej bila baja, samo vcuj valaun bi težko sputjipjovo v vesi. V Varaš pa samo v soboto odimo. Tōj sam na pošti od zranka do vačera. Če domau pridam, te sam na tistim, kak najprvin aj stjojam, zato ka vsakši te pride domau pa so lačni. Dja največkrat tastau tjojam, zato ka štja tau je naj-falejšo. Ne vejim, ka bi te praj-la daržina, če bi skur vsakši dēn od zelenjave pa od sada djesti djala na sto. Dja tak mislim, ka sto dela, tisti aj djej tū. Tisti steri v mesti živejo, tisti leko djejo zelenjavo pa sad, njim dojda, zato ka se oni ne djibajo telko kak tisti steri so na vesi."

Agota Šömenek-Holec,
voditeljica v otroškem vrtci:

"Starejšo lūstvo je tisto vse djelo, ka zdaj barbejrdja par-povejo, pa dōjn so bola zdravi bili kak zdaj mi. Istino ka tista hrana, ka so oni djeli, je domača bila. Ka pa zdaj tjiipjovamo v bauta, tau vse v fabritja redijo. Dja tak mislim, ka tau ka telko batežno lūstvo dje, tau je nej samo zato, ka dosta masno djejmo ali pa zato, ka kavo pidjemo. Luft je že tū nej tak čist, kak prvin bijo. Furt več autonov pa mašinov baude. Leko ka ranč za tauga lagvuga lufta volo je telko batežnikov. Sploj masno ne tjojam, dapa mi drugi vse djejmo."

Naša Magduška je eden den v Varaš ušla s svojo malo Micikov. Vsefale bautaj ojdte, kŭpŭjate tau pa tisto. V enoj velkoj bauti sta bile, gda se je gnauk samo mala Micika zgŭbila. Mati išče malo dekličino pa gnauk samo čuje njeni glas. Dejte krči: "Magduška, Magduška gde si, zgŭbila sam se." Magduška se tam ta tere odkéc čuje glas pa včasín najde malo svojo dekličino. Etak go pita: "Micika, zakoj si me pa tak iskala, ka Magduška, Magduška, ge sem tebi mama, nej Magduška." Zdaj pa mala Micika etak pravi: "Mama, mama, kak me pa takšo leko pitaš? Dobro vejš, če mo te tak iskala, ka mama, te ne najdem." "Zakoj pa nej," pita mama. "Zakoj, zakoj? Zatok, ka je tū v bauta gvŭšno dosta mamic,

NIKA ZA SMEJ

Magduška si pa samo ti."

* * * *

Naš Gustek pita svojo drago ženo Vilmo: "Vilma, ka bi pa delala, če bi ti ge mrau?" Vilma pa zdaj etak pravi: "Dragi moj Gustek, meni bi se zmejšalo."

Zdaj pa Gustek tadale spitava svojo Vilmo: "Vilma, pa če bi se znauva oženila?"

Zdaj pa naša Vilma etak pravi: "Tak zmejšana pa zatok nemo."

* * * *

Naš Peter je strašno šparaven človek. Njegvi padaš ga eden den gor poišče pa ga tak najde, ka fejs knjige štē.

Padaš pita našoga Petra: "Peter, ka pa tak fejs štēs?"

Peter pa zdaj etak pravi: "Včim se."

"Ka se pa včiš na stare dni?" ga pita padaš.

"Včim se, kak štējo slejpi lūdje."

Padaš se je pa zdaj zbojo pa ga pita: "Sveti Baug, vej se ti je pa nej kaj zgodilo?"

Peter pa etak pravi: "Nika se mi je nej zgodilo, samo zima se približava, brž je kmica, pa če mo potem štēti sto, moram posvejt nŭcati. Če mo pa vedo štēti kak slejpi, te pa leko štēm v kmici tū."

* * * *

Naš mali Rudi je eden den not aupro v spalnico, pa tam najde očo pa mater v posteli. Te mali čundraš, nej ka bi vōstaupo iz sobe, litji eštja vcuj dē k njima pa oči etak pravi: "Ati! Ti mi zdaj moraš dati 100 forintov."

Oča je tak čemerasti, ka me je skurok ednoga doj zakŭro. Pita ga: "Zakoj bi ti ge davo 100 forintov?"

Mali Rudi pa etak pravi: "Zatok, ka je etognauk sausadni Janči tū dau meni 100 forintov, gda je pri mami ležo."

JESENSKA TURNEJA

7. in 8. novembra bo gostovala v Porabju gledališka skupina iz Bogojine. Predstavila se bo s komedijo Žarka Petana »Gospod Evstahij iz Šiške«.

Prireditve bodo:

- v soboto, 7. novembra ob 19. uri na Gornjem Seniku
- v nedeljo, 8. novembra ob 10.30 uri v Števanovcih
- v nedeljo, 8. novembra ob 15. uri na Verici-Ritkarovci.

Vabljeni!

PORABJE

ČASOPIS ZVEZE
SLOVENCEV NA
MADŽARSKEM

Izhaja vsak drugi četrtek

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič
Naslov uredništva: H-9970
Monošter, Deak Ferenc ul 17.,
p. p. 77, tel.: 94/80-767

Cena:
posamezna številka
10 forintov oz. 20 SIT,
celoletna naročnina 260
forintov oz. 520 SIT

Tisk: SOLIDARNOST,
Arhitekta Novaka 4,
69000 Murska Sobota
Slovenija